

Pateikiamas bibliografinių sąrašų „Lietuvos parlamentinė sistema / parlamentarizmas“, spausdintų „Parlamento studijų“ 4 (2005), 6 (2006), 10, 11 (2011), 12, 13 (2012), 14, 15 (2013), 16, 17 (2014), 18, 19 (2015), 20, 21 (2016), 22, 23 (2017), 24, 25 (2018) numeriuose, tęsinys. Šiame sąrašė pristatomos išleistos knygos ir publikuoti straipsniai iš mokslinių darbų, periodinių leidinių, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje gautų 2018 m. lapkričio – 2019 m. kovo mėnesiais.

Knygos

Ar galime prognozuoti Seimo rinkimus? : trijų kūnų problema Lietuvos politikoje / mokslinis redaktorius Mažvydas Jastramskis. – Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2018. – 404, [1] p. : iliustr. – Turinyje aut.: Mažvydas Jastramskis, Jūratė Kavaliauskaitė, Vaidas Morkevičius, Ieva Petronytė-Urbonavičienė, Ainė Ramonaitė. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 335–356.

Monografijoje siekiama paaiškinti, kas lemia Seimo rinkimų rezultatą ir kodėl Lietuvoje dažnai nepasitvirtina rinkimų prognozės. Išskleidžiama trijų kūnų problema: rinkimų rezultatas randasi iš sąveikų tarp paklausos, pasiūlos ir rinkimų sistemos. Tekste remiamasi gausiais projekto „Lietuvos nacionalinė rinkiminė studija 2016“, ankstesnių apklausų apie rinkimus ir agreguotais rinkimų rezultatais duomenimis. Knyga skirta ne tik mokslininkams, studentams, bet ir politikams, žurnalistams, ir kiekvienam Lietuvos politikai besidominčiam skaitytojui.

Grybkauskas, Saulius. Žmogus, jungęs epochas : Algirdo Brazausko politinė biografija / Saulius Grybkauskas, Mindaugas Tamošaitis. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2019. – 415, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 381–405. – Asmenų r-klė: p. 406–415.

Monografijoje pateikiamas argumentuotas, gausiais archyviniais šaltiniais, daugelio interviu medžiaga, mokslinė ir publicistinė literatūra grįstas požiūris į vieno svarbiausių Lietuvos vadovų – Algirdo Brazausko – politinę veiklą. Šios

knygos pasakojimas pradedamas XX amžiaus penktojo dešimtmečio pabaiga, kai A. Brazauskas žengė pirmuosius žingsnius kaip politikas, o baigiamas 2010-ųjų – A. Brazausko mirties metų – Lietuvos politiniais įvykiais.

Lietuvos konstitucionalizmas : ištakos, raida ir dabartis / [redaktorių kolegijos pirmininkas Dainius Žalimas]. – Vilnius : Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018. – 401, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Aut.: Algirdas Jakubčionis, Egidijus Jarašiūnas, Jevgenij Machovenko, Mindaugas Maksimaitis, Vytautas Sinkevičius, Irena Valikonytė, Dainius Žalimas, Juozas Žilys. – Bibliogr. išnašose.

Knygoje glaustai pristatoma Lietuvos konstitucionalizmo raida nuo visuotinio įstatymų kodifikavimo pradžios XVI a. – Pirmojo Lietuvos Statuto iki XXI a. galiojančios Lietuvos Respublikos Konstitucijos, kuri gali būti apibūdinta kaip šiuolaikiška jurisprudencinė Konstitucija, jungianti kelių šimtmečių konstitucionalizmo tradicijas su dabarties reikalavimais. Leidinyje žymūs Lietuvos istorikai ir konstitucininkai apžvelgia svarbiausius šalies konstitucionalizmo raidos etapus ir šaltinius, šiuolaikinės jurisprudencinės Konstitucijos bruožus. Jų straipsniuose atlikta analizė padeda suprasti šios knygos prieduose pateikiamus Lietuvos konstitucinės teisės šaltinių tekstus – nuo reikšmingiausių 1529 m. Pirmojo Lietuvos Statuto ištraukų iki galiojančios Lietuvos Respublikos Konstitucijos teksto. Leidinyje taip pat skelbiami pamatinių šiuolaikinės Lietuvos valstybės konstitucinių aktų – Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akto, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 11 d. akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ – tekstai.

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas 1917–1920 metais: idėja virsta valstybe / Lietuvos nacionalinis muziejus ; [sudarytoja Vilma Bukaitė]. – 2-asis papild. leid. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis muziejus, [2018]. – 301, [3] p. : iliustr., faks., portr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 288–291. – Asmenvardžių r-klė: p. 292–298.

Pagrindinė valstybingumo priešaušrio veikėja – Lietuvos Taryba, todėl ir šiame leidinyje Nepriklausomybės atkūrimo istorija pasakojama pasitelkiant laikotarpį įamžinusias vaizdines priemones: dokumentus ir fotografijas. Chronologinį Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo pasakojimą papildė signatarų pasakojimai, atsiminimai.

Lietuvos vyriausybių 1918–1920 metų posėdžių protokolai / sudarė Alfonsas Eidintas ir Raimundas Lopata. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2018. – 2 t. : iliustr., faks., portr., žml.

T. 1, 1918 m. lapkričio 9 d. – 1919 m. spalio 4 d. – 2018. – 607, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml. – Bibliogr. įž. str. išnašose. – Asmenų r-klė: p. 598–607.

T. 2, 1919 m. spalio 8 d. – 1920 m. birželio 16 d. – 2018. – 431, [1] p. : faks., portr. – Santr. angl. – Asmenų r-klė: p. 425–431.

Dokumentų rinkinyje publikuojami pirmųjų Lietuvos vyriausybių protokoliai – tai Lietuvos valstybės realaus atkūrimo ir kūrimo istorija.

Pirmieji Lietuvos Ministrų Kabinetai 1918 metais Vilniuje / [Lietuvos nacionalinis muziejus] ; [sudarė ir parengė Algimantas Kasparavičius]. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis muziejus, [2018] (Vilnius : Petro ofsetas). – 313, [3] p. : iliustr., faks., portr. ; 25 cm. – Santr. angl. – Asmenvardžių r-klė: p. 309–314.

Pirmosios Lietuvos Vyriausybės 100 metų jubiliejui skirtoje knygoje „Pirmieji Lietuvos Ministrų kabinetai 1918 metais Vilniuje“ skelbiami pirmųjų Ministrų Kabinetų veiklos Vilniuje dokumentai ir nuotraukos. Garbingos sukakties proga trumpai primenama ir vėlesnių Vyriausybių sudėtis bei raida 1918–1940 ir 1990–2018 metais.

Prezidentas Antanas Smetona : raštai, kalbos, darbai / [autorius, sudarytojas Algimantas Liekis]. – Vilnius : [Mokslotyros institutas] : Versmė, 2018–2019. – 6 t. : iliustr., faks., portr., žml. – Skiriama Prezidentui Antanui Smetonai 145-osioms gimimo, 100-osioms prezidentavimo, 75-osioms žūties metinėms, 1918 metų vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto šimtmečiui.

T. 1, Tautos prisikėlimas. – 2018 [Vilnius]. – 563, [1] p. : iliustr., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 25). – Bibliogr.: p. 540–556.

T. 2, Tautos vienybė. – [Vilnius] : Mokslotyros institutas, 2019. – 533, [3] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 26). – Bibliogr.: p. 506–525. – Pavardžių r-klė (I ir II tomai): p. 497–505.

T. 3, Nepriklausomybės pamatai. – [Vilnius] : Mokslotyros institutas, 2019. – 536, [2] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 27). – Bibliogr.: p. 510–529.

T. 4, Tautinė Lietuva. – [Vilnius] : Mokslo tyros institutas, 2019. – 535, [3] p. : iliustr., faks., portr. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 28). – Bibliogr.: p. 510–529. – Pavardžių r-klė (III ir IV tomai): p. 499–509.

T. 5, Lietuvos šviesa. – [Vilnius] : Mokslo tyros institutas, 2019. – 528, [2] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 29). – Bibliogr.: p. 503–522.

T. 6, Tautos valia. – [Vilnius] : Mokslo tyros institutas, 2019. – 694, [2] p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvių tauta = Lithuanian nation, kn. 30). – Bibliogr.: p. 670–689.

Apžvelgiami iškiliausio Lietuvos politikos, Lietuvos prezidento Antano Smetonos biografijos bruožai, kūrybinis palikimas, skelbiami įvairiuose leidiniuose publikuoti Prezidento darbai, kalbos.

Straipniai

Blažytė-Baužienė, Danutė. Liaudininkai Seimų laikotarpiu (1920–1927): keletas istoriografijos dilemų / Danutė Blažytė-Baužienė. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – [Nr.] 25 (2018), p. 140–169.

Straipsnyje aptariami pastarųjų metų humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimai, galintys daryti ir darantys įtaką labiau diferencijuotai parlamentarizmo raidos analizei, tarp jų Artūro Svarausko ir Mindaugo Tamošaičio darbai, skirti dviejų pagrindinių Lietuvos partijų – krikščionių demokratų ir liaudininkų – istorijos analizei. Krikščionių demokratų kaip normalios politinės jėgos vertinimas ir pirmenybės teikimas valstybės stabilumui prieš galimą jos suirimą ir chaosą, taip pat Modesto Kuodžio ypatingosios padėties įvedimo tyrimai leidžia patikslinti daugelį svarbių partijų darbo Seimuose aspektų. Antroje straipsnio dalyje per šią prizmę apžvelgiamos kelios kontroversijų keliančios Valstiečių liaudininkų partijos istorijos problemos: partijos rinkimų programų atitikties valstybės raidos realijoms, koalicinių susitarimų sudarymo sąlygos ir jų nutraukimo, valdžios galių nesubalansuotumo konstituciniuose dokumentuose priežastys ir galima jų įtaka demokratijos netvarumui, pasaulėžiūrų priešpriešos kilmė ir įtaka dviejų didžiųjų politinių jėgų perskyrai.

Bortkevičiūtė, Rasa. Ar įvyko biurokratijos saulėlydis Lietuvoje? Saulėlydžio komisijų teiktų rekomendacijų poveikis viešojo valdymo

politikai 1999–2016 metais / Rasa Bortkevičiūtė, Vitalis Nakrošis. – Lent., iliustr. – Santr. angl. – Bibliogr.: 41 pavad. ir išnašose // *Politologija*. – 2018, Nr. 4, p. 91–131, 139–140.

Vis didėjantis įrodymais grįsto valdymo poreikis skatina analizuoti, kokio mis aplinkybėmis politikai ir viešojo valdymo institucijų vadovai yra linkę priimti ir įgyvendinti patariamųjų darinių teikiamas rekomendacijas. Siekiant atsakyti į šį klausimą, minėtam moksliniam tyrimui buvo pasirinkti vieni ilgiausiai Lietuvoje veikusių patariamųjų darinių – Saulėlydžio komisijos, 1999–2016 m. Vyriausybės teikusios pasiūlymus dėl viešojo valdymo efektyvumo ir kokybės tobulinimo. Straipsnyje derinama patariamųjų sistemų ir viešosios politikos proceso literatūra, leidžianti išskirti pagrindinius veiksnius, galbūt darančius įtaką sėkmingam rekomendacijų panaudojimui (rekomendacijų suderinamumas su politinėmis idėjomis, patarimo darinio sudėtis, jam keliami lūkesčiai, ekonominis veikimo kontekstas, politinis dėmesys, parlamentinės daugumos palaikymas ir kaitos lyderių vaidmuo). Atsižvelgiant į poveikio vertinimo ir proceso atsekimo rezultatus, atskleidžiama, kad priimant Saulėlydžio komisijų teiktas rekomendacijas didžiausią poveikį daro jų turinio suderinamumas su dominuojančiais politiniais tikslais, Ministro Pirmininko transformacinės lyderystės aktyvumas bei ekonominis veikimo kontekstas. Nors šios sąlygos aktualios ir nagrinėjant rekomendacijų įgyvendinimą, šiame etape taip pat išryškėja transakcinės lyderystės svarba. Remiantis tyrimo duomenimis, straipsnio išvadose pateikiamos rekomendacijos viešosios politikos formuotojams, padėsiančios efektyviau organizuoti Saulėlydžio komisijų ar kitų patariamųjų darinių veiklą.

Bukaitė, Vilma. Būsimieji Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai Didžiajame Vilniaus Seime / Vilma Bukaitė. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // *Parlamento studijos*. – [Nr.] 25 (2018), p. 11–36.

1905 m. gruodžio 4–5 d. į Didįjį Vilniaus Seimą, paskatintą revoliucijos, vykusios daugelyje Rusijos žemių, taip pat ir dabartinėje Lietuvos teritorijoje, susirinko apie du tūkstančiai krašto gyventojų. Audringuose susirinkimuose lietuviai diskutavo ne tik apie Rusijos caro Nikolajaus II pasiūlyto būsimo parlamento, t. y. Dūmos, rinkimą. Kalbėta apie savivaldos aktualijas, iškilo ir krašto politinio savarankiškumo idėja. Didžiojo Vilniaus Seimo posėdžiuose dalyvavo 11 iš 20 būsimųjų 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų. Straipsnyje nagrinėjamas jų indėlis rengiant šį suvažiavimą ir išryškinamas politinis, idėjinis šio suvažiavimo ir Lietuvos Tarybos ryšys. Vienas iš Didžiojo Vilniaus Seimo sumanytojų ir veikliausių rengėjų buvo Jonas Basanavičius, turėjęs svarią tautinės kultūrinės veiklos

patirtį, net 25 metus gyvenęs plačią politinę autonomiją turėjusioje Bulgarijoje. Antanas Smetona, Jonas Vileišis, Steponas Kairys dalyvavo rengiant suvažiavimą, pirmininkavo jo posėdžiams arba talkino formuluojant nutarimus. Po 10 metų jie tapo svarbiomis dešimtosios ir kairiosios politinės srovės figūromis, Vilniuje telkusiomis bendraminčiais. Ne tik jie, bet ir Donatas Malinauskas, Mykolas Biržiška, Jonas Vileišis įgyvendino 1905 m. subrendusius sumanymus, dalyvaudami Vilniaus lietuvių visuomeniniame gyvenime. Kunigai Kazimieras Steponas Šaulys, Vladas Mironas, Alfonsas Petrusis rūpinosi lietuviškos tautinės minties sklaida savo parapijose. Saliamonas Banaitis jau 1905 m. rudenį įkūrė lietuvišką spaustuvę Kaune – pradėjo leisti religinę, šviečiamąją spaudą ir publicistiką. Stanislovas Narutavičius ėmėsi socialinio teisingumo idėjų įgyvendinimo savo gimtajame krašte. Jų atkaklumas ginant savas nuostatas ir kartu gebėjimas prirėikus bendradarbiauti turėjo didelę įtaką Lietuvos Tarybos darbui 1917–1918 metais.

Sinkevičius, Vytautas. Nusikaltimas, kaip apkaltos pagrindas: kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai / Vytautas Sinkevičius // Jurisprudencija. – 2018, T. 25 (2), p. 312–332.

Aptariamas apkaltos institutas. Nusikaltimas yra vienas iš apkaltos pagrindų. Apkalta galima ne tik už nusikaltimą, kuriuo šiurkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika, bet ir už bet kokią kitą nusikaltimą, kuriuo diskredituojama valdžia. Apkalta galima už nusikaltimą, padarytą einant Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, ir už nusikaltimą, padarytą iki pradėdant eiti nurodytas pareigas. Aplinkybę, kad Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys padarė nusikaltimą, gali konstatuoti teismas, taip pat pats Seimas.

Straipsnyje siekiama atskleisti, už kokie nusikaltimo padarymą Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys gali būti pašalinti iš pareigų, panaikintas jų Seimo nario mandatas, kas gali nustatyti aplinkybę, kad jie padarė nusikaltimą. Pasak autoriaus, nesėkmingas Seimo mėginimas surengti apkaltą buvusiam Seimo nariui V. Gapšui už tai, kad tuo metu, kai jis buvo Seimo narys, jam įsigaliojo apkaltinamasis teismo nuosprendis už nusikaltimą, kurį jis padarė iki tapdamas Seimo nariu, parodė, kad politikai ir teisininkai nevienodai suprato ir aiškino Konstitucijos 74 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą, kai apkaltos pagrindas yra „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“.

Valuta, Andrius. Atskirosios nuomonės institutas Lietuvos konstitucinės justicijos procese: raida ir tobulinimo perspektyvos / Andrius Valuta // Teisė. – 2019, T. 110, p. 132–146.

Apie atskirosios nuomonės instituto tyrimą. Tyrime centruojamasi į konstitucinės justicijos proceso atskirosios nuomonės instituto teisėkūros raidą (Civilinio proceso, Baudžiamojo proceso kodeksai, Administracinių bylų teisenos bei Konstitucinio Teismo įstatymai), jos pagrindinius aspektus ir kilusias problemas. Taip pat kritiškai vertinamas galiojantis atskirosios nuomonės instituto teisinis reguliavimas ir pateikiama siūlymų, kaip jį patobulinti. Teigiama, kad atskirosios nuomonės visada turėtų būti publikuojamos ir viešinamos kartu (toje pačioje formoje ir tuo pačiu metu) su teismų baigiamaisiais aktais.

Veilentienė, Audronė. Augustino Voldemaro veikla užsienio politikos srityje Steigiamojo Seimo laikotarpiu / Audronė Veilentienė. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – [Nr.] 25 (2018), p. 78–139.

Straipsnyje analizuojama prof. Augustino Voldemaro veikla ir pozicija užsienio politikos srityje Steigiamojo Seimo laikotarpiu. Kol buvo suformuotas Kazio Griniaus Ministrų kabinetas, prof. A. Voldemaras laikinai ėjo užsienio reikalų ministro pareigas, vėliau buvo Lietuvos atstovas Tautų Sąjungoje, o atsistatydinęs iš šių pareigų griežtai kritikavo krikščionių demokratų vykdomą užsienio politiką. Prof. A. Voldemaras daug prisidėjo formuojant Lietuvos užsienio politiką ir darė nemažą įtaką, net būdamas opozicijoje, tačiau ši jo veikla iki šiol yra mažai tyrinėta.

Sudarė Virgilija Beganskaitė